

De Volkskrant, 17 september 2011

'Je kunt het verleden niet vergeten'

LIDY NICOLASEN – 17/09/11

Koos van Dam was de eerste ambassadeur die excuses maakte voor het bloedbad in Rawagede. Daar was Den Haag niet blij mee. 'Ja, ik vermoed uit angst voor schadeclaims.'

AMSTERDAM - 'Uiterst pijnlijk', vindt Koos van Dam het dat tot voor kort bijna niemand in Nederland van het Indonesische dorp Rawagede had gehoord en het bloedbad dat Nederlandse militairen daar in 1947 aanrichtten tijdens de Eerste Politie Actie. Woensdag besloot de rechtbank in Den Haag dat zeven nabestaanden recht hebben op een schadevergoeding.

Maar ook de oud-ambassadeur in Indonesië kent die geschiedenis slechts een paar jaar. Het voornaamste, vindt Van Dam, is nu de genoegdoening, het excuus, en voor de mensen van het dorp de schadevergoeding. De mannelijke bevolking van het dorp werd in één klap uitgemoord, de materiële schade daarvan is al die jaren enorm geweest.'

Van Dam (66) ontwikkelde als kind een speciale liefde voor Indonesië, toen nog Nederlands-Indië. Zijn ouders namen hem mee naar het Tropenmuseum en lieten hem kennis maken met de gamelanmuziek. Hij werd arabist en diplomaat. Zijn vijf laatste jaren in de diplomatieke dienst was hij ambassadeur in Jakarta. Hij was de eerste ambassadeur die, zeer tegen de zin van Den Haag, excuses maakte voor het bloedbad in Rawagede.

Waarom heeft het zo lang moeten duren voordat een schadevergoeding werd toegekend?

'Ik vrees dat we in Nederland met twee maten meten. Als we kijken naar andere volkeren zoals de Japanners of Duitsers, dan eisen we excuus en schadevergoeding, maar veel Nederlanders willen onze koloniale geschiedenis en de negatieve kant daarvan niet kennen.

'Er zijn heel veel Nederlandse militairen betrokken geweest bij de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog van 1945 tot 1949. Maar veel Nederlanders maken geen onderscheid tussen militairen die werden uitgezonden en er gewoon hun

plicht deden, en militairen die oorlogsmisdaden begingen. Als het anderen betreft, vinden wij Nederlanders dat er gerechtigheid moet geschieden, maar zelf ontwijken we die eis.'

Wat zit daar dan achter?

'Het was lange tijd niet mogelijk überhaupt kritiek te hebben op wat er in Indonesië was gebeurd. Iedereen voelde zich aangesproken, ook mensen die niet verantwoordelijk waren voor de oorlogsmisdaden. Zij waren bang dat het hen zou worden aangerekend, terwijl ze vinden dat ze zoveel positiefs hebben gedaan.

'Maar we hebben het wel over oorlogsmisdaden en excessen. We noemden het optreden van de Nederlandse militairen politionele acties, een binnenlandse aangelegenheid. Indonesië werd toen als het binnenland beschouwd. Die term verhult wat het echt was, namelijk dat we in oorlog waren. Nederland heeft heel lang veel moeite gehad om afstand te nemen van Indonesië.

'Nationalistische gevoelens speelden een rol. Dat gold ook voor mensen die hadden geleden onder de Japanse bezetting. Zij vonden dat het land bij Nederland hoorde, dat het ook van hen was. Het heeft lang geduurd voordat men gewaar werd dat de tijden waren veranderd. Ik begrijp dat het tijd kost, maar zo'n uitspraak na 64 jaar, dat is toch een hele lange tijd.'

U werd ambassadeur in Indonesië kort nadat minister Ben Bot van Buitenlandse Zaken zich had uitgesproken over de politieke en morele aanvaarding van de Indonesische onafhankelijkheid. Maar excuses maken, mocht niet.

'Bot hield die toespraak in 2005, het heeft toch zestig jaar geduurd voordat de Indonesische onafhankelijkheid door Nederland officieel werd aanvaard. Dat heeft geleid tot een enorme verbetering van de betrekkingen. Op de jaarlijkse herdenking van het bloedbad in Rawagede in 2008 heb ik in het Indonesisch een tekst met het woord excuses uitgesproken. In de Nederlandse tekst stond het woord spijt. Die tekst was door Den Haag goedgekeurd, de vertaling niet. Daar waren ze in Den Haag niet blij mee, diplomatiek gezegd. Ja, ik vermoed uit angst voor schadeclaims.'

De verantwoordelijke militairen zijn nooit vervolgd.

'Dat gebeurde in die tijd niet, terwijl er toch echt grote misdaden zijn gepleegd. Velen hebben onderscheidingen gekregen. Maar je kunt een streep zetten onder een conflict, je hoeft niet in het verleden te blijven hangen, maar je kunt niet vergeten.

'In Europa worden nog steeds misdadigers uit de Tweede Wereldoorlog

opgepakt. Eigenlijk hebben we de morele verplichting behoorlijk onderwijs te geven over onze koloniale geschiedenis. Nieuwe generaties zijn verplicht die te kennen. De doorsnee scholier weet er niks van. Dat is een gebrek aan educatie.'